

Список використаних джерел

1. Нефедченко О. Сократівська діалогічна евристика та її розвиток у зарубіжній і вітчизняній освіті. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2017. № 5. С. 132–145.
2. Пізнавально-творча і професійна самореалізація особистості в евристичній освіті: монографія / за ред. М. О. Лазарева, О. Г. Козлової. Суми : ФОП Цьома С. П., 2019. 243 с.
3. Тімець О. Професіоналізм вчителя-географа в контексті його фахової підготовки. *Зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету*. 2009. № 2. Ч. 2. С. 166–172.
4. Чубрей О. Методологічні засади дослідження проблеми підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності в умовах трансформації освіти. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені В. Винниченка. Серія «Педагогічні науки»*. 2019. Вип. 180. С. 139–144.

Надія СТОБОРОД

ДЕБАТИ ЯК МЕТОД РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ

У сучасних умовах трансформації професійної підготовки у вищій школі в Європі, і в Україні зокрема, зростають вимоги до формування професійних компетентностей майбутніх фахівців. Сьогодення потребує від них не тільки конкурентоспроможності, креативності, знаходження нестандартних рішень професійних завдань, але й насамперед, розвитку критичного мислення.

В умовах переходу до інформаційного суспільства вагомим значення набуває запровадження в освітній процес вищої школи технології розвитку критичного мислення майбутнього фахівця, яка спрямована не тільки на підвищення ефективності навчання і якості знань, але й на формування аналітичних суджень щодо отриманої інформації, допитливості та інтелектуальної активності студента.

Формування вимог до професійної підготовки вчителя, і вчителя географії зокрема, завжди було в центрі уваги науковців і педагогів-практиків. Це складний процес, на який впливають як об'єктивні, так і суб'єктивні фактори: стрімкий розвиток науки, техніки, освітніх технологій, цифровізація соціального і професійного буття, процеси глобалізації і проблеми сталого розвитку, визначення людини як суб'єкта науки, культури, історії та життєтворчості.

В освітньо-кваліфікованих характеристиках науковцями запропоновано два підходи до формування компетентності майбутніх учителів: змістовний – розширення кола загальних і спеціальних знань, і діяльнісний – удосконалення навичок та особистісних якостей, що дають змогу досягти успіху у професійній діяльності. Ці підходи вимагають інноваційної підготовки вчителя, запровадження сучасних методів навчання, які активізують особистісний потенціал студента.

Серед інформаційно-комунікаційних методів навчання, які сприяють розвитку критичного мислення майбутнього вчителя географії займають дебати. Використання даного методу в освітній практиці дає можливість обговорювати складні питання, які не мають однозначної відповіді, формують навички цивілізованої аргументованої дискусії.

Аналіз наукових джерел показує, що дана проблема вивчалася вітчизняними і зарубіжними вченими у декількох контекстах: проблема професійної підготовки вчителя розглядалася у працях Н. Бібік, С. Гончаренко, І. Зязюн, О. Рудницька, О. Савченко, В. Семиченко та ін.; питання розвитку критичного мислення студентів досліджували Т. Воропай, О. Коржуєв, К. Корсак, Л. Киянко-Романюк, Т. Олійник, Ю. Стяжко,

А. Тягло, М. Шеремет та ін.; дебати як метод навчання у вищій школі був предметом наукових розвідок Т. Архіпової, М. Брадшау, Р. Бранхема, В. Вільхофта, О. Зими, З. Імжарова, Р. Кеннеді, Л. Києнко-Романюк, Н. Кластон, А. Кроуфорта, Е. Ламаха, Х. Лиммермана, Х. Малькольма, Л. Мартіні, Дж. Міні, А. Панченкова, С. Поварнина, О. Пометун, Л. Пироженко та ін.

Мета нашого наукового пошуку полягає у з'ясуванні ролі дебатів як методу розвитку критичного мислення майбутнього вчителя географії.

Для здобуття майбутнім учителем сучасних фундаментальних фахових знань та вмінь, здійснення самостійної пошуково-дослідницької діяльності, розвитку особистісно-професійних якостей, що відповідають вимогам професійної підготовки є необхідним формування спеціальних компетентностей, які пов'язані з розвитком критичного мислення.

Тому освітній процес у вищій школі повинен бути організованим відповідно таких організаційно-педагогічних умов:

- розвиток позитивної пізнавальної мотивації у студентів-географів до профорієнтаційної діяльності як способу оволодіння майбутньою професією та професійного становлення;
- оновлення та спрямованість змісту, зміна форм і методів освітнього процесу системи фахової підготовки майбутніх вчителів географії щодо профорієнтаційної компетентності;
- використання та інтеграція інформаційно-комунікативних технологій в процесі професійної підготовки майбутніх вчителів географії до профорієнтаційної діяльності;
- спрямованість освітнього процесу на оволодіння майбутніми вчителями географії практичним досвідом здійснення профорієнтаційної роботи;
- стимулювання рефлексивної позиції студентів на всіх етапах формування профорієнтаційної компетентності [2].

Таким чином, майбутній вчитель-географії готується до діалогічного здійснення навчального процесу в школі, розвиває самостійність і творчість в опануванні професійними знаннями, вміннями і навичками.

Дебати у сучасній педагогічній науці розглядають як інформаційно-комунікаційний метод навчання і як технологія інтерактивного навчання [1]. Ми розглядаємо дебати як дієвий метод (спосіб) організації інтерактивного навчання, розвитку критичного мислення, вміння аргументовано відстоювати свою думку та розвивати риторичні здібності.

Головним завданням дебатів є генерація нових ідей та думок з приводу означеної проблеми, переконання опонентів у хибності міркувань та схилення до зміни позиції у дискусії. Проте, можна поставити й інше завдання: знайти спільне вирішення поставленої проблеми. Таким чином, участь у дебатах формує культуру зіткнення полярних думок і поглядів студентів, стриманість у доведенні власної позиції.

Важливим у контексті нашого дослідження є вплив дебатів на розвиток у студентів аналітичного мислення. За П. Торресом, аналітичне мислення тісно пов'язане з творчим пошуком: виникає чутливість до проблеми, дефіцит інформації та знань, їхня дисгармонія, невідповідність, фіксація цих проблем, пошук їх вирішення, висунення гіпотез, перевірка і формування результатів розв'язання проблеми [3].

Технологія розвитку критичного мислення за допомогою дебатів передбачає розподілення заняття (з будь-якої професійно-орієнтованої дисципліни) на три етапи (за В. Ягодніковою): етап актуалізації пізнавальних процесів, етап засвоєння змісту, етап осмислення [3].

Перший етап – ревокація – актуалізація пізнавальних процесів – «виклик», який вирішує такі завдання: 1) опора на набуті знання, на досвід; 2) заохочення до активної інтелектуальної діяльності, критичного ставлення до інформації; створення зв'язку

наявних і нових знань, формування власної «схеми» мислення; 3) формування інтересу до певного питання та розуміння мети його вивчення.

Другий етап – усвідомлення – засвоєння змісту. Головним завданням етапу є підтримка зацікавленості, сформованої на першому етапі, стимулювання студентів і відстеження засвоєння нових знань. На цьому етапі проходить безпосереднє ознайомлення студента з новою інформацією через прослуховування лекцій, опрацювання тексту, перегляду фільму, виконання експерименту тощо. Викладач стимулює діяльність студентів, заохочує такі мисленнєві операції як аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, класифікація.

Третій етап – осмислення (рефлексія). На даному етапі відбувається осмислення студентами нового матеріалу, адаптація нових понять у власній системі знань, зміна вже засвоєного уявлення та реструктуризація сформованих зв'язків, що «готує» місце для нової інформації. На цьому етапі розв'язується два важливих завдання: 1) спонукання студентів висловлювати своїми словами нову інформацію, бо знання краще запам'ятовуються, якщо формується у власному контексті; 2) сприяння обміну ідеями між студентами. У результаті цього збагачується словниковий запас і активізується здібність до самоствердження майбутнього фахівця [3, с. 193].

Предметом обговорення на дебатах в процесі вивчення майбутніми вчителями географії професійно-орієнтованих дисциплін можуть бути проблеми, які хвилюють людство, і які, безумовно, потрібно буде вирішувати наступним поколінням. Це: збалансований розвиток соціальної, економічної та екологічної сфер співіснування людини і природи; ноосфера як нове геологічне явище на планеті; сталий розвиток окремої країни й держав світу в цілому та ін.

Таким чином, застосування в освітньому процесі вищої школи дебатів, як методу розвитку критичного мислення студентів, дозволяє підвищити показники сформованості професійної компетентності майбутніх учителів та активізувати пізнавальну діяльність учнів, підвищити стимулюючо-мотиваційну складову навчального процесу як у загальноосвітній, так і у вищій школі.

Список використаних джерел

1. Любивий В. А. Освітня технологія «дебати» як спосіб розвитку критичного мислення в контексті поширення європейських цінностей. *Європейські студії в Україні: здобутки, виклики та перспективи*: зб. матер. міжнар. наук.-практ. конф. Київ : Українська Асоціація Викладачів і Дослідників Європейської Інтеграції, Терен, 2017. С. 198–202.
2. Яворська В. В. Структурно-функціональна модель підготовки майбутніх вчителів географії. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія «Теорія і практика навчання і виховання». 2019. Вип. 31. С. 167–173.
3. Ягоднікова В. В. Застосування технологій розвитку критичного мислення в процесі професійної підготовки фахівців. *Вісник післядипломної освіти*. 2009. Вип. 11 (1). С. 190–196.

Богдан КУЧМА

РОЗВИТОК ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ ФРАНЦІЇ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

В епоху стрімкого розвитку цифрових технологій, розширення глобального інформаційного простору і появи всесвітньої мережі Internet широкого розповсюдження на всіх рівнях здобуття освіти отримала дистанційна освіта. На початку XXI століття у прогресивних країнах світу виникають перші спроби онлайн-викладання: з'являються